

KRONIKA NAUKOWA INSTYTUTU HISTORII ZA LATA 1973/74 i 1974/75

SKŁAD OSOBOWY

W okresie objętym kroniką Instytut Historii składał się z czterech zakładów: Historii Starożytnej i Średniowiecznej (kierownik — prof. dr Adam Przyboś), Historii Nowożytnej i Najnowszej (kierownik — doc. dr Zbigniew Tabaka), Historii Oświaty i Wychowania (kierownik — doc. dr Zygmunt Ruta) i Dydaktyki Historii i Wychowania Obywatelskiego (kierownik — prof. dr Tadeusz Słowikowski).

Kierownictwo Instytutu spoczywało w rękach prof. dr A. Przybosia oraz wicedyrektorów — doc. dr hab. Feliksa Kiryka do 1 X 1974 r. i doc. dr Z. Tabaki od 1 X 1974 r.

W wyniku podjętych starań w okresie 1973—75 skład osobowy Instytutu został wydatnie powiększony. W marcu 1974 r. na etacie st. asystenta w Zakładzie Historii Oświaty i Wychowania zatrudniono mgr Waclawa Marmona, a na stażu w Zakładzie Historii Nowożytnej i Najnowszej mgr Jacka Chrobaczyńskiego. W czerwcu 1974 r. pozyskano nowych pracowników etatowych: dr Michała Rożka, mgr Andrzeja Jureczko, mgr Zofię Wielebską oraz stażystów mgr Małgorzatę Ptak i mgr Czesława Michalskiego. Z dniem 1 III 1975 r. na etat asystenta przesunięto mgr J. Chrobaczyńskiego, a 1 IV rozpoczął staż mgr Jacek Halicki. Od 1 października 1975 r. w Zakładzie Historii Oświaty i Wychowania zatrudniono dr Waclawę Szelińską, mgr Andrzeja Klisia i mgr Jana Kowalczyka oraz na stażu mgr Mariana Fortunę, a w Zakładzie Historii Nowożytnej i Najnowszej mgr Annę Kałat. Do pracy w szkolnictwie średnim po odbyciu rocznego stażu odeszła mgr M. Ptak, a mgr Cz. Michalski przeszedł na etat naukowo-techniczny.

W sumie w Instytucie zatrudnionych jest 34 pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym 2 profesorów, 5 docentów, 13 adiunktów, 11 wykładowców i asystentów oraz 3 stażystów.

PRACA NAUKOWA

Praca naukowa Instytutu koncentrowała się na badaniach indywidualnych pracowników oraz badaniach w ramach planów naukowych poszczególnych zakładów.

W badaniach indywidualnych do najważniejszych osiągnięć naukowych należą publikacje już wydane, ewentualnie złożone do druku w formie monografii, artykułów naukowych i recenzji. Należy dodać, że już po śmierci dr Joanny Bąkowej ukazała się książka jej pióra pt. *Szlachta województwa krakowskiego wobec rokoszu Lubomirskiego*.

Stopnie doktora habilitowanego i doktora nauk humanistycznych uzyskali:

1. Doc. dr Feliks Kiryk na podstawie pracy *Rozwój urbanizacji Małopolski XIII—XVI wieku*. Recenzenci — prof. dr Karol Buczek, prof. dr Henryk Samsonowicz, prof. dr Adam Przyboś. Kolokwium odbyło się 29 XI 1974 r.

2. Doc. dr Czesław Majorek na podstawie pracy *Książki szkolne Komisji*

Edukacji Narodowej. Recenzenci: prof. dr Kamila Mrozowska, prof. dr Tadeusz Słowikowski, prof. dr Jan Hulewicz, prof. dr Józef Miąso. Kolokwium odbyło się 21 III 1975 r.

3. Mgr Józef Hampel na podstawie rozprawy *Ruch ludowy w powiatach ropczyckim i dębickim do r. 1939*. Promotor — prof. dr Marian Tyrowicz. Recenzenci — prof. dr Józef Buszko, doc. dr Zbigniew Tabaka. Obrona — 16 V 1974 r.

4. Mgr Jan Krukowski w oparciu o pracę *Szkolnictwo parafialne Krakowa w latach 1510—1612*. Promotor — prof. dr Ignacy Zarębski. Recenzenci — prof. dr Leszek Hajdukiewicz, doc. dr Zygmunt Ruta. Obrona — 13 VI 1975 r.

5. Mgr Czesław Nowarski na podstawie pracy *Konkretyzacja pojęć historyczno-prawnych przez uczniów I i IV klasy liceum ogólnokształcącego*. Promotor — prof. dr Tadeusz Słowikowski. Recenzenci — prof. dr Marian Iwanejko, doc. dr hab. Czesław Majorek. Obrona — 2 V 1975 r.

6. Mgr Józef Ruchała w oparciu o rozprawę *Recepcja popularnonaukowego tekstu historycznego przez uczniów szkół średnich*. Promotor — prof. dr Tadeusz Słowikowski. Recenzenci — doc. dr hab. Janusz Rulka, doc. dr hab. Czesław Majorek. Obrona — 26 IV 1975 r.

7. Mgr Józef Łaptos na podstawie dysertacji *Opinia publiczna Francji wobec spraw polskich w latach 1918—1925*. Promotor — doc. dr Anna Owsińska. Recenzenci — prof. dr Józef Buszko, prof. dr Janusz Żarnowski. Obrona odbyła się na Uniwersytecie Jagiellońskim w dniu 12 VI 1974 r.

W roku 1975 przygotowano do druku i wydano VII tom *Prac Historycznych* pod redakcją prof. dra A. Przybosia, doc. dra S. Skowronka i dra J. Zawistowskiego. Na ukończeniu znajduje się zbiorowe dzieło pt. *Dzieje miasta Bochni i ziemi bocheńskiej*, a w przygotowaniu jest monografia historyczna Tarnowa i regionu tarnowskiego. Osiągnięciem zespołowym była również publikacja poświęcona Powstaniu Krakowskiemu w 1923 r. przygotowana przez dra L. Mroczkę, dra J. Zawistowskiego i mgra J. Gołębiowskiego oraz historyków środowiska krakowskiego.

Pracownicy Instytutu biorą aktywny udział w życiu naukowym; są członkami Polskiego Towarzystwa Historycznego, a prof. dr A. Przyboś i doc. dr Z. Tabaka wchodził w skład Zarządu Oddziału PTH w Krakowie. W składzie Komisji Historycznej Oddziału Krakowskiego PAN znajdowali się: prof. dr A. Przyboś, doc. dr Z. Tabaka, a doc. dr hab. F. Kiryk i dr H. Kotarski pracowali w sekretariacie tej komisji. Członkami Komisji Nauk Pedagogicznych PAN byli: prof. dr A. Przyboś, prof. dr T. Słowikowski, doc. dr hab. Cz. Majorek, doc. dr Z. Ruta, który ponadto był członkiem Zespołu Badawczego Dziejów Oświaty w latach okupacji hitlerowskiej PAN w Krakowie oraz członkiem Komisji Historycznej Zarządu Wojewódzkiego TWP. Doc. dr hab. Cz. Majorek współpracował z Zakładem Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN w Warszawie, pełnił obowiązki sekretarza „Rocznika Komisji Nauk Pedagogicznych” oraz ostatnio wszedł w skład Komitetu Redakcyjnego „Wiadomości Historycznych”. Doc. dr hab. Cz. Majorek był również członkiem prezydium Komisji Dydaktycznej PTH oraz komisji programowej Instytutu Programów Szkolnych Ministerstwa Oświaty i Wychowania, zaś z ramienia rektora naszej Uczelni koordynował badania w ramach V problemu węzłowego. Doc. dr hab. F. Kiryk był członkiem Zarządu Głównego TWP i kierował Komisją Historyczną TWP Zarządu Wojewódzkiego w Krakowie, był także opiekunem Stacji PTH w Przemyślu z ramienia Zarządu Głównego PTH. Prof. dr A. Przyboś i doc. dr hab. F. Kiryk byli członkami Komitetu Redakcyjnego „Studiów Historycznych”. W pracach Komisji Historycznej przy KW PZPR w Krakowie uczestniczył dr J. Zawistowski, a dr L. Mrocza i mgr J. Gołębiowski wchodził w skład zespołu badawczego nad ruchem robotniczym w województwie krakowskim.

Instytut prowadził również w szerokim zakresie prace popularyzatorskie i aktywnie współpracował ze środowiskiem naukowym i nauczycielskim. Pod kierunkiem doc. dr hab. F. Kiryka przygotowano i wydano drukiem popularnonaukową monografię miasta Sławkowa. Kontynuowano także współpracę naukową i dydaktyczną z Zakładem Nauk Historyczno-Społecznych WSP w Rzeszowie. Ścisły kontakt utrzymywano z Instytutem Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Warszawie, gdzie doc. dr hab. Cz. Majorek prowadził seminarium z dydaktyki historii i wychowania obywatelskiego dla nauczycieli tych przedmiotów.

PRACA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZA

Główny nacisk pracowników Instytutu skierowany został na unowocześnienie procesu dydaktycznego. Uruchomiono pracownię historyczną i dydaktyczną. Zakład Dydaktyki prowadził eksperyment w szkole ćwiczeń na temat recepcji tekstu podręcznika historii w klasie V.

W zakresie pracy wychowawczej, Instytut odbywał narady robocze, w wyniku których opracowano program pracy wychowawczej i omówiono regulaminy studiów stacjonarnych i zaocznych. Opiekunowie grup studenckich i pracownicy naukowcy odwiedzali domy studenckie oraz brali udział w zebraaniach. Aktywizowano młodzież studencką jako współpartnera w pracach nad problematyką dydaktyczną, naukową i wychowawczą Instytutu. Pracownicy Instytutu brali także udział w pracach wychowawczych Uczelni, a doc. dr Z. Ruta był przewodniczącym Rady Szkoły do spraw Młodzieży. Szczególną opieką otoczył Instytut Koło Naukowe Historyków im. J. Lelewela, które prowadziło działalność w sekcjach specjalistycznych. Opiekę nad kołem sprawowali kolejno dr Michał Rożek i dr Jerzy Zawistowski.

Praca naukowo-dydaktyczna i wychowawcza Instytutu została wysoko oceniona przez władze, czego wyrazem stały się liczne odznaczenia i nagrody państwowe, resortowe i rektorskie przyznane następującym pracownikom: mgr K. Augustynkowi i dr J. Zawistowskiemu — Złote Krzyże Zasługi, doc. dr hab. F. Kirykowi i dr J. Hampłowi — Srebrne Krzyże Zasługi, Medale Komisji Edukacji Narodowej — prof. dr T. Słowikowskiemu i doc. dr Z. Tabace, Medal XXX-lecia PRL — doc. dr Z. Tabace, prof. dr A. Przybosiowi — honorowy tytuł „Zasłużonego Nauczyciela PRL”, mgr K. Augustynkowi i doc. dr hab. F. Kirykowi — Złotą Odznakę Zasłużonego dla Ziemi Krakowskiej, dr J. Zawistowskiemu — Złotą Odznakę za pracę społeczną dla m. Krakowa, doc. dr hab. F. Kirykowi — Złotą Odznakę Prelegenta TWP. Godne odnotowania pozostaje przede wszystkim przyznanie nagrody naukowej Prezydenta Miasta Krakowa doc. dr hab. F. Kirykowi oraz prof. dr T. Słowikowskiemu nagrody Ministra II stopnia za kształcenie kadr naukowych, doc. dr Z. Tabace i dr R. Ilnickiej-Miduchowej nagród indywidualnych III stopnia, dr A. Kulczykowskiej nagrody III stopnia za pracę *Programy nauczania historii w Polsce 1918—1932*, doc. dr hab. Cz. Majorkowi, doc. dr Z. Rucie, dr J. Hampłowi, dr J. Zawistowskiemu i mgr K. Augustynkowi nagrody III stopnia za pracę dydaktyczno-wychowawczą.

Należy również podkreślić, że dwoje absolwentów historii otrzymało nagrody za prace magisterskie w konkursie im. A. Zawadzkiego, a mianowicie: Teresa Jarzębowska za pracę pt. *Eksterminacja ludności polskiej w powiecie rypińskim w l. 1939—1945*, napisaną pod kierunkiem prof. dr M. Tyrowicza, Ryszard Kielbratowski za pracę pt. *Kształtowanie się władzy ludowej w powiecie Tucholskim w l. 1945—1948* wykonaną w seminarium prof. dr J. Buszki, a Ewa Kulawik uzyskała II nagrodę za pracę o tematyce regionalnej na konkursie im. prof. St. Herb-

sta, pt. *Dzieje Wolbromia w l. 1321—1869* wykonaną w seminarium magisterskim doc. dr hab. F. Kiryka, którą wręczono jej na XI Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich w Toruniu.

KONFERENCJE NAUKOWE I WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

Ważnym i istotnym elementem w działalności naukowej Instytutu było rozszerzenie współpracy ze środowiskiem naukowym kraju i za granicą. Dało to możliwość konfrontacji osiągnięć i wyników naukowych, możliwość podejmowania wspólnych badań.

W październiku 1973 r. odbyło się w Moskwie i Leningradzie V Sympozjum Dydaktyków Historii Krajów Socjalistycznych, na które referat na posiedzenie plenarne pt. *Dzieje światowego systemu państw socjalistycznych w programach nauczania szkół polskich i ich znaczenie dydaktyczno-wychowawcze* przygotowali prof. dr T. Słowikowski i mgr K. Augustynek. Doc. dr Cz. Majorek wygłosił referat w sekcji pt. *Teksty dokumentów dotyczących dziejów systemu państw socjalistycznych w nauczaniu historii*.

Pracownicy Zakładu Dydaktyki przygotowali kolokwium z dydaktyki historii na XI Powszechny Zjazd Historyków Polskich. Obradom przewodniczył prof. dr T. Słowikowski, a referaty przygotowali m.in. doc. dr Cz. Majorek, dr R. Ilnicka-Miduchowa i dr A. Kulczykowska.

W listopadzie 1973 r. w II Jugosłowiańskim Kolokwium w Banja Luce poświęconym podręcznikom uczestniczył mgr K. Augustynek.

Stały kontakt naukowy utrzymywał Instytut z Pädagogische Hochschule w Dreźnie. W dniach 13 i 14 maja 1974 r. przebywał w Dreźnie dr J. Zawistowski, który wygłosił dwa referaty na temat współpracy między polskim i niemieckim ruchem robotniczym. W dniach 19—22 marca 1975 r. referat pt. *Początki państwa polskiego* wygłosiła dr A. Winiarska, a dr H. Żaliński omówił problematykę walk narodowowyzwoleńczych Polaków w XIX w.

Instytut gościł również naukowców z Drezna. W czerwcu 1974 r. przebywał dr Roland Zeise, a w maju 1975 r. dr Marianne Schmidt i dr Karl Heinz Gräfe, którzy omówili problemy niemieckiego ruchu robotniczego oraz dziejów NRD.

Niezależnie od wymiany pracowników naukowych, stały kontakt utrzymywali dydaktycy. Współpracę prowadzono w zakresie tematyki dotyczącej efektywności nauczania historii w klasie V w szkołach polskich i NRD. Jednym z podstawowych tematów była praca z podręcznikiem na lekcjach historii w klasie V. Współpraca obejmowała również problematykę dydaktyki szkoły wyższej.

W 1973 r. została nawiązana przez Zakład Dydaktyki współpraca z dwoma Akademią Pedagogicznymi w Jugosławii (Niksić i Banja Luka). Obejmowała ona głównie wymianę doświadczeń i prac naukowych w zakresie kształcenia nauczycieli historii w obydwu krajach. Podobne zagadnienia dominowały we współpracy tego Zakładu z Instytutem Pedagogiki w Budapeszcie.

W lipcu 1974 r. mgr K. Augustynek brał udział w Letnim Uniwersytecie Historyków w Khestely (Węgry), na którym wygłosił wykład pt. *Kształtowanie modeli metod uczenia się historii w pracy domowej ucznia*, wydany następnie drukiem w wydawnictwie Centralnego Instytutu w Budapeszcie.

Jesienią 1974 r. w Zakładzie Dydaktyki przebywał na trzytygodniowym stażu dr Günther Kosche z Uniwersytetu w Rostocku, a w jesieni 1975 r. z naszego Instytutu na dwumiesięcznym stażu naukowym w Związku Radzieckim przebywała dr A. Winiarska.

Zakład Dydaktyki Historii i Wychowania Obywatelskiego pozostawał w ścisłej współpracy naukowej z dydaktykami historii bratnich krajów socjalistycznych w

ramach systematycznych spotkań na sympoziach i konferencjach naukowych. Do szczególnych osiągnięć należało zorganizowanie we wrześniu 1975 r. w Warszawie i Krakowie kolejnego VI Sympoziów dydaktyków historii z krajów socjalistycznych. Współorganizatorem był Instytut Historii, a prof. dr T. Słowikowski, doc. dr hab. Cz. Majorek i mgr K. Augustynek weszli w skład Komitetu Organizacyjnego. Pracownicy ci wygłosili referaty na posiedzeniach plenarnych i sekcyjnych. I tak prof. dr T. Słowikowski i mgr K. Augustynek opracowali referat *Kształtowanie naukowego światopoglądu w procesie nauczania historii*, doc. dr Cz. Majorek omówił temat *Funkcja dziejów nauki w szkolnym kursie historii*, a mgr K. Augustynek *Modele metod uczenia się historii a podręcznik szkolny*. Sympoziów wniosło poważny wkład w rozwój dydaktyki historii i przyczyniło się do spopularyzowania prac naszego Instytutu i Uczelni wśród przedstawicieli podobnych instytucji naukowych z zaprzyjaźnionych krajów.

Opracował: Jacek Chrobaczyński